

Çarhy-pelek / hekaýa

Category: Ertekiler,Hekaýalar,Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Çarhy-pelek / hekaýa ÇARHY-PELEK

kitapcy.ru

“Çarhy-pelek” diýilýäni.

Aýlanyp dur, bu dünýä.

Şu günüki ýaly ýadymda: o günler kakam bardy, kakamyňam sagady.
Öýmüzde apalanyp saklanýan bu sagadyň taryhyny soň-soňlar ejem
gürrüň bererdi.

Kakam, altmyşynjy ýyllarda, Leningradda okuwyny gutaryp barýarka, diplom işini ýazypdyr. Mugallymam – jöhit milletiniň adamsy – biçak zabun, öte talapkär ekeni. Özem kakam, fakultetiň ökde talyplarynyň biri bolsa-da, adatça edilişi ýaly, şol mugallymy oňa eglişik etmegiň deregine, gaýta ondan beýlekilere garanyňda başbeter artyk talap edipdir.

El-hal, zordan adam bolup ýören deňdeşleriniň diplom işlerini, birinji goralyşykda, ýüzley soraşdyran bolup kabul etse, kakamyňkyny alty gezek dagy yzyna gaýtarypyndyr.

Kakamam enemiň ýarawsyzlygy zerarly, öňem bahymrak okuwyny birýüzli edip, öýüne dolanmaga howlugýan eken. Ahyrsoň: “Äý, şü sapar-a kabul etse etsin, etmese-de tersinde etsin-laý. Taşlaýyn-da, gaýdaýyn ýurda!” diýen berk niyet bilen kakam, nijema düzedilen diplom işini goltuklap, ýedinji ýola-da mugallymynyň huzuryna barypdyr.

Şonda-da, şol garry jöhit, kakamy ýazan diplom işi boýunça gara dere batyryp, süýt soragyny edipdir. Bu saparam işini gorap, okuwyny abraý bilen tamamlamak tamasyň öz ýanyndan tala daňan kakam, bildiginden jogap beripdir. İçindenem şol gaýtalap durmuş: “Aý boldy-laý, bu gezegem bu ýewreý dünderýä-laý, meni... Haýp ýat şäherde hor-homsulykda geçirilen baş ýyl...”.

Emma, birdenkä şol mugallymy, onuň nobatdaky soraga berýän jogabynyň arasynda, sende ýok mende, ýerinden turupdyr-da, ilk-ä egnine elini atyp, kakamyň arkasyna “güp-güp” kakypdyr. Soňam: “Спасибо сынок, за терпение и талант! А это прими от чистого сердца, на память обо мне – старике!” diýibem, kakama goşaryndaky “Pobeda” sagadyny sowgat beripdir.

Ine şol, kakamyň özüniňem kän dakynman, öwran-öwran ýumşak mytgaljyk bilen süpürip saklaýan, sarpaly sagadynam, men bir gün, soraşman zat etmän, ejemiň gözüne güýdüsip çildim-de, mekdebe dakynyp gitdim.

Oglanlyk-da.

Her kimiňem ilden üýtgeşik bolasy gelýän döwrü-dä.

Baý-baý, ol gün meniň gomalyp, mekdebe sary apaň-apaň gadam urup barşomy görnage göz gerek, wasp etmäge söz.

Goşarymdaky kemeri ullakan, özem lokga sagat, holp-solp durandygy sebäpli, goluňy aşak sallasaň sypyp gaçjakdan. Şonuň üçinem, gerşim-ä päpgeli. Özümem ýerden ýeke garyş saýlanan, ikinji klasynyň ýaňybır çetini gädip başlan mütrük. Sagadyň sypmazlygy üçin çep penjämi döşümde ýelimlenen ýaly saklap

gelýän. Sol elimiň köýneginiň ýeňem tirsege çen çyzgalan – sagat hemmeleriň gözüne dürtülip, sereşlenip durar ýaly. Günüň şöhlesine olam, bir lowurdaýar, bir lowurdaýar – garagyň gapyp, gözüň ak ýagyny iýip gelýär.

Pah-pah-pah!

Moh-moh-moh!

Juk-juk-juk!

Ýol beriň-aýt!

Girdeneje “Görogly beg” gelýär, Akdaşaýagyň çagyllı köçesinden, goşarynda “Yeňiş” sagadyny ýaldyradyp!

Töwereginde-de “kyrk ýigit”, jagyl-da-jugul özelenişýärler: “Maňa-da beräý-dä-how, dos! Menem birje sapar dakynyp göräyin-dä-how!”.

Şol barmana-da, çar ýanymda pyrlanýan “nökerleriň” biri, batlyrak süsdümi ýa şol müddet huşumy heýjana getirýän şanşöhratdan başym aýlanyp, gözüm ýer görmänmi :-), birdenkä büdredim-de, sagat ýere gaçdy. “Içiňi ýakaýyn” diýen ýalam, goni ýüzlüğine daşa urlup, aýnasy jaýryldy.

Ber habary.

Depämden gaýnag suw guýlan ýaly boldy.

“Indi kakam meni näder?!”.

Sagad-a ýerden göterdim-de, göýä, kakam ýa-da ejem gapdalymdan garap duran dek, hiç kime görkezmejek bolup, hasyr-husur jübüme saldym. Özümiňem bir demde depämden dabanya ma çenli dolduran nalajylyk duýgusyndan, süňňumi elesledip barýan wehimdir aladadan ýaňa, şo “ullakan” ýaşyndan utanman, ulilim bilen möňňürip, köçäni ýaňlandyryp aglaberesim gelýär...

...Garaz, okuwym guitarýanca, sapak bilen serim ýok, iňkise batyp, wagtymy zordan geçirdim. Döwlen sagadam kisämi ýakyp gelýär. Ony, göýä şeýtsem, ol jadyly ertekilerdäki ýaly özözünden bejerilipli, abatja bolaýjak ýaly, aram-aram, hemmelerden ogrynda çykaryp, barlap görýän.

Düzelme nirden?

Şol döwükligi.

Öye gaýtdym.

Gelibem, ejeme-de hiç zat aýtmadym. “Birdenkä biri göräýmesin” diýen pikir bilen, sagadam ýerinde goýmadym. Okuw eşigimiň kisesinden öý eşigimiňkä geçirdim-de, tä kakam işden gelýänçä, jübümde ýanyp duran köz saklaýan deý ýanymda göterdim ýördüm. Kakam işden gelýänçä-de, müň ölüp müň direldim.

Ahyry kakam geldi.

Hemiše işden gelse, heziller edip garşı alýan, ylgap öňünden çykýan kakam, şol pille gözüme Ezraýyldan enaýy däl. Onda-da, çaga-da bolsam: "Her sagatda, her pursatda ölüp bilmän üzönüksiz ölüp ýörenimden, bir gezek ymykly öleýin-de dynaýyn-laý!" diýen ýaly edip, ýüregimi bire baglandyryndan, onuň eşigini çalşyp duran otagyna aýgyt bilen hyrçymy dişläp girdim.

Çyn kakalaram näme, hemiše kaka-da – işden geleninden öňküligimiň ýokdugyny syzandyrda:

-Näm-ow, kürre, buwun näme garagolluk etdiň? Ýaman ýuwaşapsyň-la?!-diýýär. Özem keýpihon gülýär.

"Äý, häzir nämedenimi görseň, bujagaş gulkijigiň-ä ýaman zakonnyý kaput bolýa-laý!" diýip menem, gorkujygyma aýagym saňyldap duransoň, içimden başga zada ünsümi sowansyran bolýan.

Birdenem nädip, nireden kelläme geldi, edil biri dilime salgy berýän ýaly:

-Kaka,-diýdim-de, oňa naýynjar bakdym:-bir zatjyk aýtsam, gaharyň gelse-de, maňa ýaman erwet käýýemersiň geräm?!

Kakamyň ýüzi üýtgäp gitdi.

Sesini çykarman öý köýnegini geýdi-de, iliklerinem ildirmän, ýanyma golaýlady. Men, şapbatdan gorkyma düýrukdim. Onýanca-da kakamyň eli başymy sypadynda, meni özüne garşı çekdi:

-Nämetdiň, kürräm?-diýende, kakamyň sesi näme üçindir boguksy çykdy.

Men näme üçin beýdýändigime özümem düşünmän, özüm üçinem oslagsyz hamsgyp goýberdim. Dessine-de yzymdan ýagy kowalaýan ýaly howlukmaç gürläp ugradym:

-Kaka, men bar-a, şeýtjek bolup şeýtmedim bar-a, birden bar-a, ýaman erbet bar-a, sagadyň mekdebe dakynasym gelip başlady-da bar-a. Onnoň sen-ä öýde ýokduň. Ejemden sorasamam gygyrar öýdüp, soraman alaýdym-da-raý bar-a. Soňam atdanlykda öz-özi elimden gaçyp, aýnasy döwläýdi-dä, kaka! Men döwjek bolup döwmedim, kaka! Onnoňam kaka, işe gideňde, maşynyň bejerdýän şo ussaňa äkitseň, ol biziň sagadymyzam bejerip berer-ä, hämi, kaka?!

Men gyssanjyma hem gorkyma, näme gürleyänime-de doly düşünmän, entegem kän, kän, gaty kän zatlar samrajakdym.

Birdenkä kakam, aşak oturdynda, meni bagryna basdy. Soňam birazajyk özünden süýşürüp, gataňsam bolsa, şo mahal şeýle ýumşak eliniň aýasy bilen yüz-gözümi süpürüsdirdi-de,

pyşyrdady:

-Kürräm, -diýdi:-berk bellegin, dünýäň hemmeje sagatlar-a
beýlede dursun, owalda-ahyrda nämesi bar bolsa, arzan-gymmat
ähli zadyny üýüşürip getirip berselerem, siziň hiç haýsyňzyň
ýekeje dyrnagyňza-da çalyşjak däldirin...

Ýyllar ötdi.

Kakamyň pahyr bolanyna otuz ýıldanam köp wagt geçdi.

Özüm kaka-da boldum, saçlarymam çalardy, çagalaryňam ululary
ýetişdi.

Bir gün işden geldim. Eşigimi çalyşmaga başladym welin, körpäm
gorka-gorka gapydan göründi. Elinde-de apalap saklap ýören
noutbugym çalam-ças.

Ýüregim jigläp gitdi.

Sebäbi, birinjiden-ä, bu noutbuk – serpaý. On baş ýyl mundan
ozal edebiýat bäsleşiginden berlen baýrak. Özem şoňa gatnaşmak
üçin hödürülenen powest bijaý agyr, öte hupbatly ýazylypdy.

Ikinjidenem, bu komp – bar mydarym. Hemme ýazan zatlarymam,
ýazýan zatlarymam, okaýan, okajak kitaplarymam, hünärim bilen
bagly maglumatlaram... – hemmesi şonuň hakydasında.

Indi, bu sypaty bilen şol maglumatlary dikeldip alyp bolarmy,
bolmazmy?

Şu pikir ganymy depäme urdurdy. Gahar-gazapdan ýaňa gözümiň
öni garaňkyrady.

Ýeri, indi ol maglumatlary dikeldip bolmasa, alyp bolmasa näme
edersiň?

Ýeri, güýmenmäge, oýnamaga öýde başga kompýuter, smartfon
barka, şuny ellemek nämä gerekdi?

Beýnime ot berip, aňymda pyrlanýan bu soraglar, meniň gazabyma
hasam meçew berýär.

Körpäm, başymda gopýan gazap harasadyny ýüzümden aňdy öýdýän,
kiçijik göwresi bilen birhili düýrukdi-de, naýynjar pyşyrdady:

-Kaka, -diýdi:-bir zatjyk aýtsam, gaharyň gelse-de, maňa ýaman
erwet käýýemersiň gerek?!

Kakam...

Bogazym “hyk” boldy.

Ne eýlæk, ne beýlæk, gepläp bilmän dymyp durun.

Gözümiň öňünde-de başymy sypap, men-bezzady gujaklap oturan
kakam pahyr...

Özüme zor salyp ýuwdundym-da, köýnegimiň iliginem ildirmän,
garagoluma golaýladym. İlk-ä garaja galpagyny mähir bilen
sypadym. Soň aşak oturdym-da, onymyň delmuryp bakýan
gözjagazlaryna dikanlap, pyşyrdadym:

-Kürräm,-diýdim:-berk bellegin, dünýäň hemmeje noutbuklar-a
beýlede dursun, owalda-ahyrda nämesi bar bolsa, arzan-gymmat
ähli zadyny üýşürip getirip berselerem, siziň hiç haýsyňzyň
ýekeje dyrnagyňza-da çalyşjak däldirin... Hekaýalar